

БРІЛЬ О. Г.

Бріль Олександр Геннадійович, аспірант кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського; науковий керівник — Владислава Павлівна Білоус, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри народних інструментів (Київ, Україна).

Oleksandr Bril, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Postgraduate student of the Department of Theory and History of Music Performance. Scientific advisor — Vladyslava Bilous, Candidate of Art Criticism (PhD), professor of the department of folk instruments (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6580-8526>

© Бріль О. Г., 2024.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ТА ПІДХОДИ В ДОМРОВОМУ ВИКОНАВСТВІ

INNOVATIVE TOOLS AND APPROACHES IN DOMRA PERFORMANCE

Протягом майже ста років українське домрове виконавство переживає потужний етап розвитку, важливий в історії мистецтва. Цей період, означений процесом академізації народних інструментів, започаткував М. Геліс у середині ХХ століття. Академізація внесла значні зміни у сферу народно-інструментального виконавства, зокрема в домрову гру [Давидов, 2010].

Цей процес сприяв розквіту професійної виконавської майстерності, представленій плеядою видатних музикантів-виконавців, таких як М. Т. Лисенко, В. Івко, Б. Міхеєв, М. Білоконєв та ін. Академізація народно-інструментального виконавства спричинила появу важливих наукових досліджень у сфері історії, теорії та методології виконавства, які стосуються артикуляції та інтонування. Зазначений період ознаменувався створенням оригінального репертуару —

творів професійних композиторів, написаних за сучасними техніками.

Сприянням розвитку домрового виконавства в академічному ключі слугували також професійні об'єднання (ансамблі різних складів та оркестри), сконцентровані у вищих закладах освіти Києва, Харкова, Одеси, Львова, Донецька. Ці об'єднання визначали нові стандарти й стимулювали професійне зростання молодих виконавців, сприяючи вихованню нового покоління талановитих музикантів, які розвивають й удосконалюють домрове мистецтво в Україні.

У світі музики постійно з'являються нові технології та інструменти, що сприяють оновленню традиційних жанрів. Один із таких аспектів — інноваційні підходи в сучасному домровому виконавстві. Розглянемо останні досягнення в цій галузі, їхні технічні й творчі переваги, а також визначимо, як змінюється традиційний підхід до гри на домрі.

Електронні ефекти й обробка звуку — це широкий і захопливий напрям у музичній та аудіо-індустрії, представники якого використовують електроніку для створення, модифікації та покращення звучання. Цей процес став необхідним складником сучасної музики й аудіо-інженерії — від індустриального обладнання до домашніх студій. Серед важливих електронних засобів — процесори ефектів педальборди, еквалайзери для гітари або інших музичних інструментів. Ці пристрої можуть змінювати звук, додаючи різноманітні ефекти, такі як луна, хорус, фазер, фленджер та інші. Вони дають змогу музикантам експериментувати зі звуком і створювати унікальні атмосфери [Кравчук, 2021]. Такі пристрої можуть використовуватися і вже застосовуються і для народних інструментів.

Серед таких інструментів — електрокобза й електродомра. Домра і кобза — споріднені музичні інструменти, які мають певні спільні риси, а саме: стрій, принцип звуковидачування й історичні зв'язки. Тому на кобзах грають музиканти-домристи. Є кілька таких електроінструментів.

Віктор Соломін ініціював створення електродомри в дизайні інь-янь — як метафори поєднання Заходу і Сходу,

джазу і фольклору. На початку без особливого використання педалі ефектів. Він виконував джазову музику зі своїм джаз-бендом «ДомРа» [Folk & Roll, 2019].

Пізніше майстри Андрій Степанович та Олег Стоколос на замовлення соліста Національного академічного оркестру народних інструментів Андрія Ковбаса створили електрокобзу з оригінальним дизайном, який відрізнявся від кобзи чи домри. Як зазначають дослідники, музикант «... виконує соло в естрадних творах, чим популяризує народні інструменти серед молоді» [Українські народні інструменти кобза (Електрокобза), 2018]. На замовлення цих музикантів пізніше створено електроінструменти домрово-кобзового сімейства, а також електротенор.

Ще студентом, молодий майстер-реставратор народних інструментів Олександр Бріль створив електрокобзу, поєднавши традиційні та сучасні ознаки у дизайні. У корпусі з червоного дерева (махогон) синтезовано елементи стилю електрогітари Fender і кобзи. Олександр Бріль виконав соло на електрокобзі з оркестром народних інструментів Національної музичної академії імені П. І. Чайковського. Для цього виступу Павло Воробей (Folk & Roll, 2018) зробив обробку популярних творів, а використання процесора ефектів дало змогу максимально передати характер і звукоображальні ефекти твору [Лермонтова, 2020].

Мультимедійні проєкції та візуальне виконання — це важливий компонент сучасних вистав і подій, у яких поєднуються музика, світло, графіка й інші візуальні елементи. Ці техніки застосовуються в концертах, фестивалях, театральних виставах, виставках мистецтва та інших заходах.

Національний академічний оркестр народних інструментів України — це колектив, який використовує понад 40 унікальних народних інструментів, зокрема й цимбали, бандури, бугаї, тилинки, дримби, та, звісно, кобзу. Оркестр відомий своїми креативними аранжуваннями популярних світових хітів.

Під керівництвом Віктора Гуцала цей колектив співпрацює з відомими виконавцями, такими як український

музичний електро-фольк гурт ONUKA, Олег Скрипка, Руслана, Джамала, а також групами «Друга Ріка», «Mad Heads», «KozakSystem». Це свідчить про відкритість колективу до різних музичних стилів і тенденцій.

Унікальна програма «Чарівна паличка диригента»: діти мають змогу не тільки насолоджуватися виступом, а й активно брати участь у ньому. Програма містить інтерактивні моменти: маленькі слухачі можуть відчувати себе частиною оркестру, пробуючи грати на різноманітних інструментах під керівництвом диригента. Це — поєднання мультимедійних проєкцій, музичного перформансу, персонажів на сцені у виконанні оркестрантів, активне залучення глядачів у цьому дійстві [Чарівна паличка диригента, 2024].

Інновації пов'язані й зі створенням музики для мультимедійних проєктів, таких як фільми, відеоігри чи театральні вистави, у яких домра може виконувати важливу роль у створенні атмосфери й настрою.

Для прикладу наведемо квартет народних інструментів «Лабіринт» у складі: Андрій Кузь (домра), Євгеній Діденко (домра), Євгеній Грибан (баян), Сергій Нефедов (контрабас). Вони створили саундтрек до комп'ютерної гри на замовлення Американської Game Dev компанії із залученням елементів інших традиційних музичних культур для відображення атмосфери «Дикого Заходу», що спричинило унікальний синтез [Квартет Лабіринт].

Домра може інтегруватися у класичні оркестрові твори шляхом аранжування та використання її унікальних тембральних якостей. Виконавські можливості варіюють від супроводу до соло-партії.

Домра може взаємодіяти з іншими інструментами будь-якого оркестрового складу. Для прикладу, цей інструмент неодноразово звучав сольо із симфонічним оркестром Національного театру опери та балету під час вистав.

Інтернет та соціальні мережі дають змогу об'єднувати глобальні спільноти музикантів, що грають на домрі. Обмін ідеями, нотами й виконанням сприяє розвитку гри на цьому інструменті.

Для анонсування майстер-класів організатори часто використовують такі платформи, як Facebook, Instagram, Youtube, а також спеціалізовані форуми та групи. Найбільш відома група для домристів на платформі Facebook — «Асоціація домристів України», яку створила Світлана Грицаєнко: «Світлана Іванівна Грицаєнко — викладачка Черкаської дитячої школи мистецтв, керівниця народно-естрадного ансамблю “Світанок”, керівниця ансамблю гітаристів “Есперансо”...» [Сучасні твори українських композиторів, с. 180].

У цій групі домристи обмінюються своїм досвідом (творчим і педагогічним) і нотним матеріалом, а композитори (серед них і Світлана Грицаєнко) — демонструють свої твори, що особливо корисно для викладачів початкової та середньої ланки мистецької освіти.

Складні життєві обставини змушують шукати дистанційні можливості для навчання. Онлайн-платформи використовуються для навчання гри на домрі (що забезпечує доступ до навчального процесу навіть тим, хто перебуває далеко від дому) і дистанційних репетицій, під час яких домристи можуть взаємодіяти навіть на великій відстані. Для таких занять найчастіше використовують Zoom, Google Meet і Skype.

Загалом інноваційні підходи в сучасному домровому виконавстві стають не лише технічними досягненнями, а й засобами для творчого розвитку музичного світу.

Список використаної літератури та джерел

1. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) : підручник. Вид. 2-ге, доп., випр. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 592 с.

2. Квартет Лабіринт саундтреки до комп'ютерної гри // Quartet Labyrinth. Ансамбль народних музичних інструментів : офіційний сайт квартету «Лабіринт». URL: <http://q-labyrinth.com.ua/video/> (дата звернення: 03.03.2024).

3. Кравчук О. А. Віртуальний музичний синтезатор у форматі VST плагіну : Дипломний проєкт ... ступеня бакалавра : освітньо-проф. програма «Комп'ютерні системи та мережі», спец. 123 Комп'ютерна інженерія / Нац. технічний ун-т України «Київ-

ський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Київ, 2021. 96 арк. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/2c766d67-b7b8-4f5d-a81f-9f608f614ca2/content> (дата звернення: 03.03.2024).

4. Лермонтова О. О. Звукообраз домри в творчості В. Соломіна як репрезентант звукового образу сучасності // Аспекти історичного музикознавства / Харківський нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2020. Вип. 21. С. 293–308. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-2119> (дата звернення: 03.03.2024).

5. Сучасні твори українських композиторів для народних інструментів. Перекладення, обробки другої половини XIX століття / Держ. наук.-метод. центр змісту культурно-мистецької освіти. Харків, 2022. 328 с. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/suchasni-tvory-ukrayinskyh-kompozytoriv-dlya-narodnyh-instrumentiv.pdf> (дата звернення: 03.03.2024).

6. Українські народні інструменти кобза (Електрокобза) [Андрій Ковбас про електро-кобзу]. 2018. 18 березня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5iMMQ9CG1TU> (дата звернення: 03.03.2024).

7. Folk&Roll [Олександр Бріль. Виступ з оркестром народних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського]. 2019. 19 травня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oBq4DifHVIU> (дата звернення: 03.03.2024).

8. Чарівна паличка диригента // Національний академічний оркестр народних інструментів : офіційний сайт. 2024, 17 лютого URL: <https://noni.org.ua/content/charivna-palychka-dyrygenta-1> (дата звернення: 03.03.2024).